

Вторник, 25 октомври 2011

АНАЛИЗИ

► 09:12 **Нов президент? И после каквооо?**
24.10.11 автор(и): Труд, прочитания: 3631, коментари: 18

Скоро България ще има по-симпатичен президент от предишния. Всъщност това не е само по себе си толкова трудно. Настоящият президент бе отмъщението на една минала епоха, която последните десет години чрез него напомняше колко прибързано е да мислим, че тя ей-така завинаги си е отишла.

България ще има съвременен президент. Той ще говори езици. Извън страната няма да се чувства неловко. Поради което няма ден през ден, с повод и без, да притичва до Русия. Е, ще бъде лишен от артистичен псевдоним от Държавна сигурност. Но ще бъде приет като

колега в западния свят, особено в страните на Европейския съюз. Няма да се промъква със снайпер из гората, за да избива красиви редки видове, някои дори защитени от закона. Изобщо новият мандат на президента няма да ни напомня, че партизанското движение е форма на вечно движение.

Ден след първия тур се питаме: Какво от това?

Отговорът е много кратък и ясен: Нищо особено. Ако изключим, разбира се, тези моменти на базовото приличие, по които досега България се родееше със средноазиатска държава.

Нищо особено, защото "лицето на нацията" няма отношение към онази доста "нелицева" страна, от която зависят всички съществени неща в България. То, "лицето", може да придава по-добър стил, да не върши публични бели, да не се меси където не му е работа, да не се заплита в непотчени политикански операции, да не е срамно да попада тук и там по световни форуми и пр. Но всичко онова, заради което хората масово пуснаха бюлетина за своя фаворит за президент, е встрани от тези представителни функции.

Предстои втори тур, резултатът е по-скоро предизвестен. Ще го изчакаме. Но на следващия ден след изборите е добре отговорният гражданин да знае с цялата възможна яснота какво е станало и какво да се очаква.

Отхвърлена е една рутинна работа по избор на държавен глава. В политическата реторика на кампанията се изговориха всички възможни и невъзможни болки и се дадоха всички нелепи обещания. Независимо от приличия си вид и съответното по-дискретно поведение основните трима кандидати за президент се държаха като кандидати за висок имперски пост в епохата след Октавиан Август.

Те се занимаваха и оправяха държавата в неограничен брой сфери и посоки - икономика, финанси, фискален резерв, лихвени проценти, пенсионни системи, здравеопазване, образование, регионално развитие..., тази редица няма край. Ако човек не знае конституционните дефиниции на президента на републиката, ще помисли, че се избира велик маг, повелител на съдбата, нещо, което не е чуждо на масовия българин с неговите неконтролирани суеверия и надежди "някой да оправи нещата".

След изборите обаче жироскопът на реалността връща в нормална позиция този временно обърнат свят на Алиса с огледалата. И в този момент може да се помисли не толкова какво предстои така или иначе, а какво и по какъв начин да се определи като особено важно за останалата част на мандата на онзи, от когото единствено зависи развитието на страната - изпълнителната власт и поддържащото я мнозинство.

Обичайно за българина тези години е да се оплаква, използвайки формулата, по-скоро клишетото "по-зле няма как да стане". Това обаче съвсем не е вярно.

По-зле може да стане, макар че никой в тези двайсет години не мисли отговорно в такава рамка и в тези измерения. Най-общо това е рамката на риска, на мисленето в рискове. Това мислене в един по-технически смисъл е характерно за застрахователя, той винаги мисли какво по-зле може и колко вероятно е да стане. Политическият пиар на България обаче се опира на народната склонност за вслушване в едно добронамерено врачуване и систематично избягва темата за рисковете.

Но погледната в такава перспектива, България не е в много добро положение. Не толкова защото

страната е непосредствено заплашена, а защото нищо не подсказва да се мисли сериозно за структурата и разпределението на рисковете. Не са изключени комбинации или напластявания от рискови фактори, които да предизвикат сериозни сринове в обществения процес, които биха нарушили и стабилността на конституционния модел.

Най-сериозните рискови фактори са свързани с цели сфери. Много огрубено, с много опростявания, това са финансово-икономическата сфера, включително енергийната независимост, голямата арена на социалните групи и конфликти и систематическата криминализация на средата. Под тези основни сфери на риск застават множество други, които им влияят. Например натрупването на етническа маргинализация, фалирало образование, отсъстваща здравна система на публично здравеопазване, драстична бедност и криминалност дават взривна смес, която има непредвидимо поведение в бъдеще. Обичайно е, когато взривът дойде, да почнем да се чудим как така и защо се е случило. Как така не само в България, но дори в Англия, Франция и др. Но за разлика от тези държави със силни икономики и стабилни институции, България няма сериозни защитни механизми за преодоляване на веднъж допусната експлозия.

Демократичният ритуал за избор на президент, който дренира огромни обществени енергии, приключва. След него държавното управление трябва да постави тези въпроси на дневен ред. Те не са нови, но перспективата е нова, начинът на мислене е нов. Тогава по най-ясен, сериозен и отговорен начин ще се разбере, че бъдещото благоприятно развитие на страната е възможно под условието на политики по застраховане от големите рискове. И веднага ще се прозрее, че първото и неотложно нещо в тези политики е широка институционална реформа на съдебната власт. Независимо от своята абстрактност и отдалеченост от всекидневните грижи на хората, съдебната система на България трябва да бъде цялостно реструктурирана, включително и на конституционно равнище. Съдебната власт е мега-условие, гарант за бъдеща по-добра работа на другите институции. Докато това условие не бъде правилно структурирано, способността на останалите институции да поемат рискове и неутрализират рискови процеси, остава неопределена. Оттам и съвкупният риск за бъдещи сринове в цялата мрежа институции нараства неопределено.

А президентът? Е, да помага с обръщения към нацията и да си готви новогодишното обръщение.

Стефан ПОПОВ, "Риск монитор"